

Årsmelding for Egede Instituttet 1994

1. Styret og administrasjonen

Egede Instituttets styre har fra årsmøtet 1994 bestått av John Victor Selle (formann), Viggo Koch, Arild Romarheim, Anne May Stavenes, Jan Martin Berentsen (oppnevnt av staten f.o.m. 1/1-93), Tore Laugerud (instituttleder) – og varamedlemmer Jørgen Hardang, Arne Tolo og Anne Helene Løvaas. Det har vært 4 møter og 28 saker har vært behandlet.

Instituttet har vært ledet av misjonsprest, cand. theol. Tore Laugerud i 30 % stilling. Biblioteket har vært ledet av bibliotekar Sigrid Seim Halse i halv stilling. Arbeidet med nyreligiøsitet har vært ledet av instituttlektor Arne Tord Sveinall i 20 % stilling. Professor dr. theol. Notto R. Thelle har redigert tidsskriftet, og Knut Hagen har arbeidet som kasserer. F.o.m. november 1994 ble regnskapet overtatt av regnskapsfirmaet Magne Kjenes A/S.

2. Aktiviteter

Biblioteket. Samarbeidet med Menighetsfakultetets bibliotek fungerer meget tilfredsstillende. P.g.a. de to bibliotekers felles utlån av bøker har det ikke vært mulig å føre selvstendig statistikk over Egede Instituttets utlån. Likevel kan man slå fast at både skrankelån, lesesalslån og fjernlån fortsetter å øke.

Økningen av skrankelånet skyldes mye at biblioteket i løpet av året automatiserte utlånet. Nå lånes det ut ved hjelp av strekkoder, som settes i bøkene før utlån. I tillegg må bøker som bare er registrert i kortkatalogen legges inn i databasen. Man ønsker å avvikle det manuelle blankettsystemet snarest mulig. På sikt er målet å få all litteratur overført fra kortkatalogen til databasen. Dessverre er det ikke tid for dette arbeidet, men bibliotekaren forsøker litt etter litt å redusere antall titler i kortkatalogen. Pr. april 1995 er ca. 980 titler innlagt i databasen.

Det er stadig mange referansespørsmål til biblioteket, både fra studenter, forskere, institusjoner og privatpersoner. Det historiske materialet er ikke minst etterspurt, og det er beklagelig at mye eldre litteratur gitt til Egede Instituttet som gaver fremdeles er uregistrert i magasin. Bibliotekets tilvekst i 1994 var 138 bind. Den samlede bokbestand er nå på ca. 10 200 bind. Biblioteket abonnerer på 61 tidsskrifter.

Norsk Tidsskrift for Misjon kom i 1994 med 4 nummer med faglige artikler innen temaområdene norsk og internasjonal misjon og misjonsforskning, misjonshistorie, 3. verdens teologi og kirker, forholdet til andre religioner og nyreligiøsitet. Nr. 3/94 brakte stoff angående Kirkemøtets behandling av saken: «Misjonen utfordrer kirken», samt materialet fra seminaret «Misjon i dag – det samme som i går?», som ble arrangert i samarbeid med NMR. Foredrag fra virksomheten i Missiologisk Forum finnes også i nr. 1 og 2. Opplaget er 500.

1994 var preget av innkjøring av nye rutiner i forbindelse med oppsigelsen av samarbeidsavtalen med Universitetsforlaget. For å styrke tidsskriftets administrasjon ble det ved overtakelsen opprettet en redaksjonssekretærfunksjon. Instituttleder har innehatt denne. Den nye ordningen har avstedkommet en god del merarbeid, men har allikevel ført til en betydelig styrking av instituttets økonomi.

Prisen for abonnement ble ved overtakelsen senket fra kr 330,- til kr 250,-, for nye studenter kr 150,-. En vervekampanje ga ca. 40 nye abonnenter, mens nettotilveksten ble 20 p.g.a. avgangen. Antall abonnenter var ved årskiftet 1994/95 403, hvorav 324 betalende. Instituttet ønsker å utfordre de av våre medlemsorganisasjoner som enda ikke har en slik ordning til å gi NOTM i gaveabonnement til misjonærer.

Etterspørselen etter tidligere nummer er sterkt økende. Bestillinger av et større antall enkeltteksemplarer av samme nummer til bruk i forbindelse med kurs og seminarer er et nytt trekk. Bl.a. har misjonsorganisasjonene benyttet seg av dette ved misjonær- eller arbeiderkurs for sine ansatte. Instituttet skaffer «backnumbers» i ønsket opplag og til sterkt redusert pris ved slike henvendelser.

Missiologisk Forum er en nyskapning i Egede Instituttets virksomhet. Gjennom seminarer og møtevirksomhet ønsker en bl.a. å informere om og stimulere til misjonsforskning.

Det har i 1994 vært arrangert 3 foredragskvelder: Biskop Kenneth Cragg: «Christen Mission and Christian Theology»; Gen. sekr. Christopher Duray Singh: «Missionary Congregations»; og Prof. Oskar Skarsaune: «Religionsteologien i møte med Israelmisjonsproblematikk».

I tillegg har Missiologisk Forum i samarbeid med Norsk Misjonsråd

og i tilknytning til deres vårmøte arrangert et seminar om «Misjon i dag det samme som i går»? Prof. Jan M. Berentsen holdt hovedforedraget om: «Linjer og kontraster i misjonsforståelsen ved inngangen til et nytt årtusen», og det var temainnlegg ved Olga Dysthe, Viggo Koch og Tore Laugerud. (Trykket i NOTM nr. 3-94). Et seminar om Kristus i kinesisk kultur har også vært arrangert i samarbeid med Den Nordiske Kristne Buddhistmisjon. Hovedforedragsholder var Dr. Liu Xiaofeng: «Chinese Theology in the Modern Context.» Rektor Gunnar Stålsett ga også en innføring i LVF's «China Study Project».

Fremmøtet varierte fra 12 til ca. 40 personer fra ulike kirkesamfunn, organisasjoner og institusjoner. Gjennomsnittlig fremmøte var rundt 20, hvilket er en svært egnet forsamlingsstørrelse med tanke på den faglige samtale etter foredragene. Ansvarlig for forumets program og virksomhet er en arbeidsgruppe bestående av foruten Instituttleder Tore Laugerud, Tormod Engelsviken (MF), Hilde Sæbø Fjeldstad (LBM), Bjørn Hinderaker (Fjellhaug skoler), Margunn Sandal (MKR) og Notto R. Thelle (TF). Forumet hadde ved årsskiftet ca. 60 medlemmer.

Missio Nordica er et internordisk forskningsprosjekt i regi av Nordisk Insitutt for Misjonsforskning og Ekumenisk forskning (NIME). Det sikter på å gi en mest mulig fullstendig bibliografisk oversikt over bøker, artikler og upublisert materiale om misjon og tilgrensende fagområder (økumenikk, religionsvitenskap, utviklingsprosjekter, den tredje verdens teologi og kirker) som skrives i Norden eller av nordiske forfattere.

Egede Instituttet er organisasjonsmessig forankringspunkt og ansvarlig for finansiering, salg og distribusjon av den skriftlige *Missio Nordica*-utgaven i Norge (bibliografien er også tilgjengelig på database). En arbeidsgruppe bestående av Jan Martin Berentsen (formann), Tormod Engelsviken, Jørgen Hardang, Peder A. Eidberg og Kristin Norseth bistår instituttleder i dette arbeidet. Misjonshøgskolen finansierer og driver det norske dokumentalistsenteret og foretar *dataregistrering*. *Missio Nordica* har gitt misjonsforskere i Norden og internasjonalt et meget verdifullt arbeidsredskap.

5. utgave med oversikt over materiale publisert i 1993 er i skrivende stund enda ikke ankommet grunnet forsinkelser ved illegg i databasen. Dette vil bli den første årgangen som tilbys markedet på ordinær måte gjennom abonnement og salg, etter en introduksjons- og prøveperiode på 4 år med gratisdistribusjon for å gjøre *Missio Nordica* kjent i markedet. Etter gjennomføring av ulike PR-tiltak hadde det ved årsskiftet tegnet seg ca. 40 abonnenter. Avtale om kommisjonssalg var inngått med Lunde forlag.

Studieprosjekter. Et studieprosjekt om alternativ medisin og reli-

gion, støttet av Kirkerådet, ble så godt som avsluttet i 1994. Prosjektet har vært ledet av instituttlektor Arne Tord Sveinall. En referansegruppe av teologer og medisinerer bestående av: overlege, dr.med. Leif Jan Bjørnson, Diakonhjemmets sykehus; instituttlektor Leif Gunnar Engedal, Sjelesorginstituttet Modum Bad; førsteamanuensis Tor-mod Engelsviken, Menighetsfakultetet og prof. dr. theol. Notto R. Thelle, Universitetet i Oslo, har bistått ham i arbeidet. Prosjektet vil om kort tid bli presentert i bokform under tittelen: «Det virker jo!»

Nyreligiøsitetsarbeidet har ellers omfattet 34 forelesninger/foredrag i 1994 om ulike nyreligiøse spørsmål. Følgende steder er besøkt: Norges Kristelige Legeförening, Indremisjonens bibelskole i Stafeldtsgate, Luthersk Bibel- og Menighetsseminar, Gå Ut-senteret, Lagets Bibel- og Evangeliseringscenter, Rotary-Modum, Norsk Diakonihøyskole, Gjennestad Gartnerskole, Bømlø Diakoniat, Kriminalpolitisen (landskonferanse). I tillegg har man i samarbeid med Institutt for Sjelesorg, Peter Stiftelsen og Kirkerådet arrangert det årlige kurs om kristendommen i møte med nyreligiøsiteten for resurspersoner i bispedømmer og frikirker.

Det har vært ført 20 sjelesørgeriske samtaler med mennesker som har vært i kontakt med nyreligiøse bevegelser. En rekke telefonhenvendelser kommer i tillegg, særlig etter store medieoppslag. Etter spørnelsen synes å stå i sammenheng med tilgjengeligheten. Det synes å være et stort behov for å bygge ut sjelesorgtjenesten, spesielt overfor sektofre. Høsten 1995 vil det bli arbeidet spesielt med å finne ordninger som kan muliggjøre dette.

Instituttlektor Sveinall har også i 1994 hatt ansvaret for koordinering og katalogisering av et klipparkiv for artikler om nyreligiøsitet fra dags- og ukepresse. Menighetsfakultetet, Peter Stiftelsen, Emmaus-prosjektet, Indremisjonsselskapets Bibelskole, Rønningen Folkehøgskole og Luthersk Bibel- og Menighetsseminar samarbeidet i 1994 med Egede Instituttet om dette. Arkivet er tilknyttet Egede Instituttets bibliotek, og er trolig landets beste på området nyreligiøsitet. Arkivet benyttes allerede for artikkel- og oppgaveskriving. Etter hvert ønsker en å la det bli utgangspunkt for større forskningsprosjekter.

3. Økonomi

Regnskapet for 1994 viser et driftsoverskudd på kr 10 536, som ble lagt til egenkapitalen som da økte fra kr 56 898 til kr 67 435.

Inntekter. Egede Instituttet driver sin virksomhet på grunnlag av gaver fra enkeltpersoner og menigheter, tilskudd fra kirkesamfunn/misjonsorganisasjoner og støtte fra staten. Statsstøtten er i dag helt avgjørende for driften av instituttet. En merker seg imidlertid at stats-

støttens relative andel av inntektene har gått ned fra 64 % i 1992 til 40 % i 1994. Dette skyldes at statsstøtten til private forskningsinstitusjoner er redusert samtidig med at instituttets øvrige inntekter har økt, hovedsakelig p.g.a. overtakelsen av Norsk Tidsskrift for Misjon.

I gaver fra enkeltpersoner kom det inn kr 29 620. Ordningen med skattefritak på gaver gitt til instituttet har stabilisert denne inntektsposten på et høyere nivå enn tidligere, og det har lyktes å skaffe en del nye givere. Styret arbeider for tiden med muligheten for å gi direkte til bestemte forskningsprosjekter.

Fra misjonsorganisasjoner/kirkesamfunn kom det kr 57 900. Det var en økning på ca. kr 10 000 i forhold til fjoråret, men innebærer dessverre i et lengre perspektiv en nedgang.

Fra menigheter og grupper kom det kr 37 487, hovedsakelig i form av kirkeofringer. Også her er det en økning fra i fjor og i et lengre perspektiv er tallet stabilt/svakt økende. Det er svært positivt i en tid med sterkt press på kirkeofringene.

Nyreligiøsitetsarbeidet innbrakte kr 15 100, Missiologisk forum kr 4779 og Norsk Tidsskrift for Misjon kr 144 018 (ny post i regnskapet. Tilskuddet fra staten var på kr 230 000, og en hadde kr 10 346 i diverse inntekter. I tillegg kommer kr 50 000 fra Kirkerådet (særfond II) øremerket studieprosjektet «Kristen tro og alternativ medisin».

Utgifter. I 1994 var personalutgiftene kr 326 237. I dette inngår lønn til leder, bibliotekar, instituttlektor i nyreligiøsitet og honorar til kasserer.

Husleia var kr 34 159 (reduert p.g.a. avvikling av bibliotekets fjernmagasin), og innkjøp av bøker og tidsskrifter kr 31 596. Utgifter til kontorhold og diverse beløp seg til henholdsvis kr 26 580 og 19 095. Spesielle utgifter til nyreligiøsitetsarbeidet beløp seg til kr 20 095. Norsk Tidsskrift for Misjon hadde utgifter på til sammen kr 110 083 (ny utgiftspost).

Overskuddet i 1994 innebærer at en flerårig negativ tendens i instituttets regnskaper er snudd. Kostnadsutviklingen er under kontroll og inntektsiden er styrket på flere områder, ikke minst gjennom overtakelsen av NOTM. Det mest negative trekk i økonomiutviklingen er reduksjonen av statsstøtten, som beklageligvis «spiser opp» det meste av fruktene av de ulike spare- og inntektsskapende tiltak.

Instituttet håper allikevel at det gjennom ulike støtte- og samarbeidstiltak skal bli mulig å gripe fatt i noen av de mange utfordringer som venter. Forskningsprosjekter innen misjon og nyreligiøsitet vil ha høy prioritert.

John Victor Selle
formann

Viggo Koch
nestformann

Tore Laugerud
instituttleder

Rapport fra arbeidet med nyreligiøsitet – 1994

Arbeidet med nyreligiøsitet oppleves som viktig og meningsfylt. Jeg har grunn til å tro at nødvendigheten av dette arbeidet ikke kommer til å avta, snarere tvert imot. Når det gjelder 1994, er det antagelig riktig å si at mitt arbeid bare i liten grad avviker fra tidligere år, men jeg vil likevel nevne viktige enkeltheter.

Utgangspunktet er 1/5 stilling. I tidligere år har jeg nok opplevd denne lille prosentandelen noe frustrerende, mens jeg i det siste har avfunnet meg med at det er slik det er, og forsøker på denne bakgrunn å gjøre det beste ut av det. At jeg kunne benytte en hel måned på full tid til å arbeide med bokprosjektet (se nedenfor) har selvsagt bidratt til økende tilfredshet.

Utadrettet virksomhet

Forespørselene etter foredrag og forelesninger er mange. Denne delen av virksomheten opplever jeg svært meningsfylt, også ved at den gir en del kroner og øre til Egede Instituttet.

Totalt har jeg holdt 34 foredrag/forelesninger i 1994 omkring nyreligiøse spørsmål. Forespørselene varierer fra enkeltoppdrag på kveldstid til hele forelesningsserier. Følgende steder er besøkt: Norges Kristelige Legeforening, Indremisjonens Bibelskole i Staffeldts-gate, Luthersk Bibel- og Menighetsseminar, Gå Ut-senteret, Lagets Bibel- og Evangeliseringssenter i Mandal, Rotary-Modum, Norsk Dia-konihøyskole, Gjennstad Gartnerskole, Bømlo diakonat, Kriminalpolitisentralen (landskonferanse). Sistnevnte var spesielt interessant, der jeg ble bedt om å forelese over temaet «Religionsfrihet og kriminalitet i små sektmiljøer – en grenseoppgang».

Sjelesørgerisk virksomhet

Denne delen av virksomheten er alltid vanskelig både å beskrive og telle. Jeg har ikke hatt mer enn 20 individualsamtaler om en regner besøk på kontoret, men i tillegg til dette kommer en lang rekke henvendelser på telefon. Jeg registrerer et samsvar mellom tilgjengelighet og etterspørsel. I den grad folk vet om oss, dukker de opp, og det kommer alltid en del henvendelser etter store medieoppslag. Det er likevel all grunn til å tro at denne virksomheten med fordel kan vies mer oppmerksomhet. Dette vil jo være aktuelt å nevne i neste års-melding, men allerede nå ser jeg frem til å kunne arbeide seks uker sammenhengende høsten 1995 – nettopp med dette for øye.

Alternativ medisin – bokprosjekt

Noe av tiden har gått til å avslutte dette prosjektet. Hele juni måned

ble f.eks. brukt på dette arbeidet. Jeg har hatt to møter med støttegruppen, og regner med å ha fullført prosjektet på vårparten 1995. Det har vært en stor glede for meg å kunne konsentrere meg om et slikt prosjekt, et prosjekt som jeg håper kan komme andre til nytte i tiden som kommer.

Klipparkiv – bibliotek

Undertegnede har det koordinerende og katalogiserende ansvar for vårt klipparkiv. I 1994 ble dette drevet i samarbeid med Peter Stiftelsen, Emmaus, MF, Indremisjonens Bibelskole, LBM og Rønningen Folkehøgskole. Vi har etter hvert et relativt omfattende klipparkiv som i kommende tider gjerne kan danne utgangspunkt for artikkel-skrivere, oppgaver og større prosjekter.

Når det gjelder innkjøp av nyreligiøs litteratur til biblioteket, skjer dette i samarbeid med Egede Instituttets bibliotekar. Vi har som siktemål å skaffe oss det nyeste som kommer på nordiske språk, i tillegg til det mest aktuelle på engelsk. Vi har grunn til å tro at vi innenfor genren nyreligiøsitet har landets mest omfattende klipparkiv og boksamling.

Samarbeid om enkeltprosjekter

Sammen med Kirkerådet, Peter Stiftelsen og Institutt for Sjelesorg arrangerer vi hvert år et kurs i nyreligiøsitet. Kurset finner sted på Modum, og har et tosidig formål: Dels å gi kunnskap om nyreligiøse bevegelser, New Age etc., dels å bidra til at vi kan besinne oss på vår egen tradisjon.

To ganger hvert år deltar jeg i en halvdagssamling sammen med mennesker fra andre instanser som arbeider med nyreligiøse spørsmål. Dette oppleves som svært viktig. Det er ikke til å komme forbi at arbeidet noen gang får et visst ensomhetens skjær over seg. Da er det godt å kunne knytte kontakter.

Fremtidsvyer

Det er to tanker som jeg har lyst til å nevne. For det første er det mye ugjørt på helpersiden overfor sektofre. Dette er et behov jeg også kommer i kontakt med gjennom mitt arbeid ved Institutt for Sjelesorg, Modum Bad. Med styrets tillatelse er mitt arbeid i 1995 noe omrokkert slik at jeg kan bruke sammenhengende tid til dette formålet. Jeg kan gjerne se for meg et fremtidig samarbeid mellom flere instanser, der Egede Instituttet har et hovedansvar for nyreligiøsitet-forskning som en sentral del av dette samarbeidet.

For det andre skulle vi hatt økonomi til å bygge opp en database.

Det er en relativt liten kunst, teknisk sett, å knytte oss opp mot den danske databasen som er på Universitetet i Århus, men vi burde hatt en database som er norsk i sin grunnstruktur. Flere og flere skolemiljøer får datamaskiner med modem. Det hadde vært utmerket om disse kunne ringe opp vår egen database for å få opplysninger om nyreligiøse bevegelser.

April 1995
Arne Tord Sveinall